

Naar Rijssen

*Rijssen wat ben je veranderd bij toen,
men ziet op de straat nu geen flats van de koe'n,
geen mestwagen rijdt er meer door de stad,
waar Graads met de grepe, zo'n werk toch mee had,
de geur van die mest, die hoort nu tot het verleën,
maar de boeren die waren er best mee tevreën,
want op het land van de Mors of de esch,
daar deed ze wondren, de mest was weer best,
want als men ploegde, zaaide, of egde,
dacht men aan Vader Cats' gezegde:
Mest, dat is geen heiligheid,
maar doet wondren, waar ze leit.
Zo was het in die goeie oude tijd,
maar door de verandering,
zijn we veel van 't mooie oude kwijt.*

Rijssen heeft mij altijd bijzonder bekoord, met zijn vele typische boerenhuizen, met de achterdeur en de delle naar de straatkant. Dat is nu in vele gevallen, nadat ze verbouwd zijn, nog duidelijk te zien.

Rijssen, waar in mijn jonge jaren veel fabrieksarbeiders er ook nog een klein boerenbedrijfje bij hadden. Waar de mannen nog op de klumpkes liepen, met het blauwe of gestreepte boezeroen onder de kiel. De vrouwen en meisjes eveneens op de klompen, en met de halve scholk (schort), de stukskes of de freese schort en de witte muts.

Rijssen, waar de oude gebruiken, en gewoonten nog het langst hebben standgehouden.

Rijssen, met zijn bevolking met overwegend conventionele inslag, en verschillende kaarken, van orthodox tot de zogenaamde zwarte kousen kerk. Hoe wij hier ook over mogen denken, wij moeten nooit vergeten de mening of geloofsovertuiging van de ander te eerbiedigen, al doen sommige van die overtuigingen in deze tijd wel wat vreemd aan.

Nog niet zo heel lang geleden liep een ouderling langs een huis, waar een dienstmeisje aan het ramenlappen was. Zij droeg een liefke (blouse) met korte mouwen. De ouderling staat stil, en geeft het meisje een rijksdaalder, en zegt: "Hier mien deerntje, koop doar un liefke met lange mouwen vuur." Of ze het gedaan heeft, weet ik niet, maar wel dat een oud vrouwtje gezegd had: "Den oolderling was un rechtveerdigen keel," want velen vonden dergelijke kleding in strijd met het geloof

en de goede zeden. De mensen vonden dergelijke kommosies en vetuten (bijzonderheden) en zoveel ander nieuwigheden ook geheel overbodig en onnodig. Men zwoer, zoals dat heet, bij het bekende oude.

Dat men de huizen vroeger met achter de staldeuren aan de straatkant bouwde, had wel degelijk een bedoeling. Als men de koeien van de weide in de Mors (vroeger stadswelden) naar huis dreef, kon men ze gemakkelijk van de straat in de stal laten lopen. Het was heel gewoon dat de koeien door de straten liepen. Dat ze dan weleens iets lieten vallen is begrijpelijk, maar dit was voor sommigen niet onwelkom, want hierover kon iedereen vrijelijk beschikken. De mensen, die zelf geen vee hadden, maar wel een hufken (tuintje), stuurden 's avonds, als de koeien van de Mors kwamen, de wichter (kinderen) met een emmer en schopje er op uit om die mest te verzamelen. Zo gebeurde het op een avond, toen een jongen met zijn schop en emmer bezig was, dat hij een andere jongen voor hetzelfde doel ziet naderen. Hij gooit het schopje aan de kant en graait met beide handen, het kostbare spul in de emmer. Een paar dames, die met opgetrokken neus passeren zeggen tegen hem: "Foei jongen, wat doe je daar toch?" Maar hij zegt fier: "Koodriete gardereren, ie mot neet zo fies ween."

Wat kan ik mij de tijd nog goed voorstellen, dat we op de fiets naar Rijssen gingen, waar om de veertien dagen Riesendermarkt werd gehouden (vee en varkens en niet vergeten lepkesmarkt) en de kramen langs de straat stonden. En in het voorjaar vuurjoarsmarkt, en in het najaar de Riesender harfstmarkt, die altijd veel bezoekers trok. Vanuit Holten leidde men altijd het vee aan het touw. Van de verder afgelegen streken kwam men met met de veewagen. Hierin was slechts plaats voor één volwassen dier. De gemotoriseerde veewagens kwamen toen nog maar sporadisch voor.

Gemakkelijker en gerieflijker voor mens en dier is nu alles wel geworden, maar ik vind dat hiermee ook een stuk folklore is verdwenen. Men ziet nu vrijwel nergens meer een boer nog bezig de varkensschutte (hokken) uitmesten. Zeker hoort men in de vroegen morgen het geklipklap van de dorsvegel niet meer, of ziet men een boer of arbeider over de onderste achterdeur kijken, wat voor weer het is. Ook wordt er met marktdag geen paard meer gestald bij de Kroon zoals voorheen. Neen, Rijssen is langzamerhand een "echte" stad geworden, zodat men zich niet meer in het oole Riessen waant, met zijn typisch plattelandsleven.